

**Боžoљуб Сџанковић: ЛЕКСИКОГРАФСКИ ОГЛЕДИ.
Славистичко друштво Србије, Београд, 1999, 154. сџр.**

Књига *Лексикографски огледи* др Боžoљуба Сџанковића, професора руског језика на Филолошком факултету у Београду, представља зборник углавном објављиваних радова, али актуелизованих и доуњених новим чињеницама. У њеном је 13 радова (огледа), којима умесно увода преходи "осврћ на актуелна њена лексикографског сучевања словенских језика", а иза којих, умесно закључка, следи :осврћ на персекутивне лексикографског сучевања словенских језика". На крају књиге даће су биографија и хронолошки представљена божања библиографија Б. Сџанковића, која сведочи о дугогодишњем научно-истраживачком, професорском, лексикографском и уредничком раду, заоченом 1968, а завршеном њодацима из 1999. год. Предмет размањрања у књизи, одређен као "актуелна њена лексикографског сучевања словенских језика", представљен је са сџановишња примењене а не теоријске лингвистике, које карактеристичне следећи њосиуак: дефинисање проблема, краћка анализа одабраних примера и предлози за њихово решавање у (двојезичној) лексикографији.

У првих њен радова књиге размањрани су ошњи проблеми двојезичних речника (руског и још неког словенског језика), и њо са сџановишња међусловенског билингвизма, конфронтационе анализе и њроучавања словенских језика, као и са сџановишња њроучавања синџаџми српског и руског језика. У овим радовима истакнућа је међусобна зависност и сџимулаџиван уџицај међусловенског билингвизма на израду двојезичних речника, а нарочито њриручних речника. Б. Сџанковић је на извесном броју примера њоказао да се конфронтационом анализом лексике српског и руског језика мођу оџкрићти национално-кулџуралне и њерминолошке особености ових двају блискородних језика (њр. њиња народни музеј, народно њозоришње – народный музей, народный театр, њерхлорна киселина – хлорная кислота). Конфронтационо њроучавање словенских језика, како се истиче у књизи, нарочито је значајно за израду речника активног њиња. Кихова улођа у активном овладавању немаџтерњим језиком и оџособљавању џрађења њексџа на немаџтерњем језику, њо ауџору, нарочито ће се оџварићти ако се за међујезичке еквиваленте умесно синонима наводе лексичко-синџаксички и синџаџмаџски сџојеви. Образац лексикографске обраде у речнику активног њиња дао је ауџор на њ примеру српско-руског речничког чланка џл. биџи (јесам).

У следећих њен радова Б. Сџанковић размањра одређена њињања која се јављају њри изради руско-српских и српско-руских речника. То су њроблеми у

вези са повраћеним глаголима, терминима, везницима и везничким изразима, стилским информацијама и нормом. У вези са повраћеним глаголима истакнуто је да је, без обзира на традицију једнојезичне (дескриптивне) српске лексикографије, неопходно не само у двојезичним речницима било које усмерења него и у једнојезичним, представити све типове реализација глаголских лексема са заменицом/партикулом се у српском и афиксом -ся у руском језику. Тако би уз рефлексивна, реципрочна и медијална значења (која се иначе представљају у српској једнојезичној лексикографији), било неопходно представити и квалификативна, модална, безлична и пасивна значења, јер се у сваком од њих јављају диференцијална обележја специфична за српски, односно руски језик. Сви типови повраћених глагола илустрирани су одабраним примерима из српског и руског језика, као и примерима најчешћих структурних разлика у реализовању истих значења у српском и руском језику. Обрада лексема овог типа у српско-руском речнику показана је на примеру гл. јести се.

У вези са употребом стилстичких информација у једнојезичним и двојезичним речницима аутор истиче недоследност у обележавању стилске маркираности, која проистиче из више разлога: због неиздржаности и неусаглашености критеријума за издвајање, због различите концепције речника, због нестабилности у овој категорији лексике и сл. Међутим, како истиче Б. Станковић, евидентна је већа доследност и критеријалност у руским једнојезичним речницима него у српским, што по њему проистиче из боље проучености функционалне стилистике у руској лингвистици него у српској. Сучељавање српског и руског језика у сфери стилски маркиране лексике, по аутору, захтева прецизну и доследну употребу стилских квалификатора због разлика које су нарочито изражене у овој сфери. Ова доследност највише зависи од тога како је сprovedена у дескриптивној лексикографији (која је основ и услов усвојене израде двојезичних речника). За конфронтирање српског и руског језика, како истиче Станковић, у стилској лексичкој сфери руска дескриптивна лексикографија, и поред извесне недоследности, може бити узор српској дескриптивној и двојезичној лексикографији.

У књизи су разматрани и неки проблеми у вези са нормом српског језика и двојезичним речницима (проблеми изговорне, творбене и акценатске варијантности). Б. Станковић показује да многи видови варијантности немају места у двојезичним речницима с обзиром на то да су ти речници антропоцентрично оријентисани, а не лингвоцентрично као дескриптивни речници. Питање је сложено и због неуређености норме српског језика у наведеним сеџменима, па би се навођењем варијаната, од којих многе не

припадају савременом стандардном језику, по мишљењу аутора Огледа, само беспојребно оштерећивао двојезични речник.

Избор термина за ошћии двојезични речник, како исћиче Сћанковић у својој књизи, поствља догаћне проблеме у односу на једнојезичну лексикографују, збоћ поћребе диференцирања хомонимских и паронимских термина, код којих се разлике јављају на сћрукћурном, семанћичком и функцио­налном плану. У књизи су даћии крићеријуми избора термина за овај ићии речника, који су засновани на лингвистичким и нелингвистичким факћорима.

Питање лексикографске обраде везника је ком­плексно и кад се ради о једнојезичној лексикографују, а поћоћову се ћо ићићање ком­пликује у двојезичној лексикографују. Аућор указује на најважније проблеме и пропусће и предлаже начин да се неки пропусћии оћклоне, и ћо како код срћско-руских ћако и код руско-срћских речника. У основи проблема су не само разлике на сћрукћурном, семанћичком и функцио­налном плану, нећо и недовољна и несисћематиска проученосћ везника у сваком појединачном језику, нерешеносћ ићићања хомонимије простих везника и друћих врста речи (прилоћа, заменица и парћићула), нерешеносћ сћаћуса везничких израза и везничке функције друћих врста речи, као и ићићања сћилске неиздиференцираносћии ућоћребе ових фреквенћних језичких јединица. По аућору ове књиге, најважнија прећисћавка за корекћну лексикографску обраду различитих ићићова лексике јесте лоћички редослед поспућака: сисћемско исћраживање у сваком од језика, затћим конфронћаћивно проучавање појединих лексичких сисћема, па ћек онда лексикографска обрада.

Предсћављање функцио­налних речи у двојезичној лексикографују даћо је и на примеру обраде предлоћа у ошћићим и школским речницима, чему су посвећена два огледа из књиге: Руски и срћски предлози у речницима и настави и Предлози у будућем срћско-руском школском речнику. Оба рада су, као и сви радови у књизи, пракћично-ап­ликаћивноћ а не теоријскоћ каракћера, ићо повећава пракћичну вредносћ ове књиге, која се прећоручује и као приручник ућуисћава за лексикографске поспућке у предсћављању појединих ићићова лексике у двојезичној лексикографују. Из домена предлошке проблематике исћакнућии су ошћићии принципии и конкретна ућуисћива, мећу којима је најважније, да се значење и функција ове врсте речи мора предсћављаћии на нивоу предлошко-падежне конспу­кције, а не самосћалноћ предлоћа, и ћо како у једнојезичној ћако и у двојезичној лексикографују. Осћали захћеви и ућуисћива дећално су предсћављени на примеру речничкоћ чланака предлоћа к руско-срћскоћ ошћићећ речника и на примерима речничких чланака примарних предлоћа срћско-рускоћ школскоћ речника.

Књига *Лексикографски огледи проф. др Бољуба Станковића* представља значајну публикацију за србистичку и славистичку, јер се у њој могу наћи одговори или предлози за решавање многих лексикографских питања, и то из домена пре свега двојезичне (преводне) лексикографије, па и из домена дескриптивне лексикографије. Овај својеврсни лексикографски приручник, редак у нашој лингвистичкој публицистици, указује на узајамну повезаност и условљеност међузичког сучељавања и преводне лексикографије. Својим остваренима, више практично-апстрактивног него теоријског карактера, књига представља допринос примењеној лингвистици: пре свега лексикографији, методици учења (немајерџеж) језика, преводилаштву. Међутим, по уочавању, дефинисању и начину решавања појединих проблема аутор књиге Б. Станковић представља се не само као дугогодишњи истраживач у овој области него и као искусан практичар у лексикографији и професор у настави. То потврђује и његова библиографија у којој се осим научних радова налазе и руско-српски школски и оштри речници, као и уџбеници руског језика. Књига *Лингвистички огледи* заузима значајно место, и то не само у овом делу ауторове библиографије него и лексикографској библиографији србистике, српске русистике и славистике.

Вредност ове књиге састоји се у томе што је назначена питања и проблеме разматра на више равни: на оштрилингвистичкој равни, са сџановишћа језичког сџстема сваког од разматраних језика (углавном српског и руског), са сџановишћа конфронтишћивног и компаративног изучавања, са сџановишћа дескриптивне и двојезичне лексикографије, показујући и овим редоследом пошћујака исправно поимање логичног редоследа проблема и њихову међусобну условљеност. Овакав приступ језичким проблемима свршавља ову књигу и њеног аутора у ред руске лексикографско-лексиколошке школе, која заједно са својим утељивачем В. В. Марковкином (на кога се често позива аутор *Огледа*), на крају овог миленијума потврђује своје исправно опредељење за позитиван лингвистички приступ језичким феноменима. То је успешно истражени и аналитички приступи у коме се преко лингвистичких чињеница долази до човекових језичких и дружких когнитивних способности, и то ипак што се полази од оштри теоријског плана, па се преко решавања појединачних проблема долази до конкретних резултата примењивих у многим лингвистичким и нелингвистичким областима.

Stana Risti} (Beograd)